

Cap on van les polítiques culturals?

Publicat per [Laura Basagaña i Villa](#) [1] el 09/12/2014 - 14:44 | Última modificació: 06/10/2020 - 11:46

Factorial, cap on van les polítiques culturals?

Laura Basagaña. Barcelona.

(Article publicat a Núvol.com, el 31.10.2014)

Durant tres dies la Fabra i Coats ha acollit una trobada internacional de gestors culturals per parlar de les Fàbriques de Creació europees. Quins reptes tenen aquests agents culturals? Com es pot trobar l'equilibri entre l'excel·lència i el foment de la participació ciutadana, sense caure en l'elitisme? De tot això se n'ha parlat al debat Factorial.

Un dels tallers més interessants que han tingut lloc a la Fabra i Coats durant la celebració de la trobada internacional #Factorial ha estat el titulat El retorn social de les fàbriques de creació, impartit per Xavier Fina, director de ICC Consultors.

Fina s'ha preguntat quins riscos i quines tensions trobem davant dels àmbits proximitat (aconseguir el foment de participació d'una àmplia base de la població en els equipaments culturals) i excel·lència (aconseguir difondre i promocionar l'alta cultura). El professor ha desenvolupat tres conceptes i tres perversions d'aquests conceptes.

El primer terme amb què topem quan busquem l'excel·lència és el concepte d'exigència, perquè l'excel·lència té a veure "amb un resultat determinat que ha de ser excel·lent". Però la perversió d'aquest concepte és l'autoreferència. "En què basem l'exigència? Què considerem que és bo o vàlid? Allò que nosaltres i el nostre cercle consideren que té un bon nivell. Nosaltres som els qui posem el nivell d'exigència i ens referim a aquest nivell. I determinades pràctiques o resultats són considerats com a bons perquè determinat col·lectiu o cercle de persones els valida". El perill és, doncs, caure en l'autoreferencialitat. "En l'àmbit de la cultura el cercle és molt petit i pot passar que un col·lectiu es cregui fantàstic perquè els del seu mateix cercle així ho considerin", adverteix Fina. "Si entre tots ens autoreferenciem, es perd el concepte d'exigència. Per tant l'exigència hauria d'implicar un component extern, o un jutge fora del cercle avaluat".

El segon concepte parteix de la idea de laboratori. "Les fàbriques de creació són un laboratori que ha de servir per innovar, per crear". Però què ens implica el laboratori? "El problema de l'endogàmia". La segona perversió.

"Un altre concepte que ens ajudaria a superar el dilema entre dirigir-nos més cap a l'esfera de l'excel·lència (i la programació d'esdeveniments i continguts potser més impopulars, però que apugin el nivell cultural del total de la població); o bé, cap a la proximitat (sacrificant una part de l'alta cultura, però aconseguint arribar a més capes de la societat) seria la idea de procés: importa més el camí -el procés- que no pas els resultats", introdueix Xavier Fina. Ara bé, ¿quina és la perversió? La improductivitat -aclareix el professor-. "Si estem gestionant un espai públic hem de presentar resultats, encara que siguin provisionals -o encara que es publiquin cada cert temps-".

Pel que fa als conceptes públic i privat, Fina destaca que “allò públic” es relaciona amb “allò comú” i que la perversitat de la cosa comuna és encabir-la dins l’apartat de l’ens corporatiu. I dins del mateix punt, quan es parla d’eficiència -que implicaria una millora i una no-malversació de recursos- el professor remarca que “aquesta eficiència si es perverteix es converteix en retallades socials i culturals”.

Per acabar, cal una obertura “conceptual, física i psicològica” dels centres culturals. “Una fàbrica de creació ha d’obrir-se al món. No pot ser que només es convidi a entrar els agents que saben on van i per què hi van”. ¿El cantó fosc de la no-obertura? “La selecció. La selectivitat: aquests sí i els altres no. La creació d’elits. L’elitisme”, apunta Fina.

L’anàlisi del rol dels equipaments culturals: funcions, reptes i mancances

Quant a la democratització de la cultura -que va ser un dels elements debatuts dins el tercer bloc del taller- Xavier Fina explica la democràcia cultural com un concepte ascendent (que va de baix, cap a dalt); mentre que la democratització de la cultura seria entès com un concepte descendent -de dalt cap a baix, dels organismes o institucions cap a la població de base-. “Ara agafaré manllevat un concepte que va emprar el director del Museu d’Història de Catalunya, quan va parlar de la dislocació de l’escala: el fet que implica una barreja, un contacte entre la democratització de la cultura i la democràcia cultural. Que l’escala es trenqui i que tots dos elements quedin al mateix nivell”, apunta. La perversió d’aquest procés seria l’entropia. “El desordre que podria generar-se en el moment de posar de costat els dos valors”, diu Fina.

Un dels reptes que tenen els equipaments i agents culturals és “aconseguir que la ciutadania s’apropii de la cultura, dels seus llenguatges i conceptes; que els faci seus, que la cultura no els sigui aliena”. En aquest sentit, el retorn social s’aconsegueix si la ciutadania fa seva aquesta apropiació conceptual de la cultura: si el ciutadà comprèn i interacciona amb els valors culturals. La perversió d’aquest concepte seria la banalització de la cultura. “Fer més fàcil, amable i banal la cultura i els seus llenguatges i conceptes, per tal d’arribar a més gent”. L’objectiu passaria -doncs- per “aconseguir aquesta apropiació cultural de la població sense renúncia a l’alt nivell, i combinant-ho amb pedagogia, educació i formació de les diferents capes socials”.

El darrer concepte és el de transformació, “la capacitat de les fàbriques de creació cultural per aconseguir un canvi social, una major presa de consciència a nivell cultural, una capacitat de comprendre llenguatges moderns i una transformació de l’individu i de la societat”, defineix Xavier Fina. “Si aquests agents culturals no generen un canvi social, una transformació, més enllà de l’impacte econòmic que tenen no serveixen per a res. Hem de creure que la cultura ha de servir per a la transformació social”, subratlla Fina.

“Aquest element transformador és el més polèmic, perquè implica que els ciutadans no han de decidir el que es gesta en les fàbriques de creació cultural. Félix de Azúa escrivia en un dels seus darrers llibres d’assaig que la màxima de la Democràcia és el mercat. I el mercat parla i dicta el que vol la gent. Genera unes necessitats. Si preguntem a la gent quins continguts volen, la gent actua i els compra. Ara bé, transformar significa violentar, ser una mica dèspota i programar continguts que la gent en un primer moment no triaria. Apujar el nivell”.

Un dels paranys on podrien caure les fàbriques de creació cultural seria el de convertir-se en centres de grans públics. “Si volem transformar, hem de burxar una mica. No oferir només el més fàcil, allò que triomfa segur; el que vol la gent”. ¿I la seva perversió? El messianisme o el despotisme. “Cal trobar un equilibri; un difícil equilibri entre el que vol el públic i el que necessitaria el públic per ser més culte. Cal generar dubtes, furgar en l’autoconsciència del ciutadà, aprofundir en la manera com tenim els ciutadans de prendre decisions en les nostres vides. La definició de ciutadà no hauria de ser ‘la persona que paga impostos; sinó la persona que és capaç de pensar i decidir; prendre decisions”.

En el torn de preguntes, diferents gestors culturals aprofundeixen en la idea de crear comissions de ciutadans interessats en la cultura que assessorin els programadors culturals per trobar un equilibri entre el que el públic voldrà veure i les opcions culturals d’alt nivell intel·lectual.

Per les jornades Factorial -que s’han extès des d’aquest dimecres fins avui divendres- hi han passat personalitats del món cultural diverses i interessants com el broker cultural Colin Hicks que posa en contacte diferents persones per crear projectes culturals interdisciplinaris. Assessora particulars, governs, empreses i la seva idea passa per “escoltar diferents converses i fer de pont entre persones que no tindrien la oportunitat de conèixer-se”. Fa pocs dies va posar en contacte un arquitecte i un músic perquè va veure clar que es podrien entendre i podrien portar a terme els seus objectius culturals de manera comuna. El consell que dóna als emprenedors culturals és que

pensin bé la seva estratègia i que -tot seguit- actuiïn. “Cal atrevir-se a fer, a més de pensar”.

També ha passat pel Factorial la gestora cultural Lillian Fellman, procedent dels Països Baixos. Fellman és directora de Programes i Desenvolupament de recursos d'una xarxa global de residències per a artistes que acull organitzacions i iniciatives culturals, la Res Artis. Cap a on caldria que es modifiquessin les polítiques culturals? Fellman ho té clar: “La cultura hauria de seguir les seves línies bàsiques d'acció i objectius, sense dependre excessivament de les grans corporacions”. El suec Patrick Liljegren ha acostat la mentalitat cultural escandinava a les nostres terres. Liljegren és director del Departament d'Estratègies Culturals a Estocolm i va impartir una conferència dimecres on subratllava un dels grans èxits que ha tingut la seva manera de gestionar la cultura. “A l'hora de demanar una subvenció per a un projecte o iniciativa cultural, la burocràcia es redueix a omplir un formulari i contestar 5 preguntes. Un comitè avaluador que té experts en diferents àrees (arts escèniques, literatura, música) verifica els punts i adequa el nivell d'exigència a l'import sol·licitat. D'aquesta manera tot és més àgil i generem dinàmiques culturals interessants”, exposa.

Categories: Debat 2014

Categories: Debats Interacció

Categories: Crònica

Etiquetes: polítiques públiques

Etiquetes: administració local

Etiquetes: governança

Etiquetes: espais de creació

Etiquetes: equipaments culturals

Etiquetes: #debat14

- [2]

URL d'origen: <https://interaccio.diba.cat/blogs/2014/12/09/cap-on-van-les-politiques-culturals>

Enllaços:

[1] <https://interaccio.diba.cat/members/basaganavl>

[2] <https://interaccio.diba.cat/node/5550>